

Ақтөбе облысының ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерін пайдалану қағидаларын бекіту туралы

Ақтөбе облысы әкімдігінің 2026 жылғы 19 ақпандағы № 33 қаулысы

Қазақстан Республикасы Су кодексінің 114-бабы 3-тармағына, "Ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдаланудың үлгілік қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Су ресурстары және ирригация министрінің міндетін атқарушының 2025 жылғы 24 шілдедегі № 181-НҚ (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 36506 тіркелген) бұйрығына сәйкес Ақтөбе облысының әкімдігі ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:

1. Қоса беріліп отырған Ақтөбе облысының ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерін пайдалану қағидалары бекітілсін.

2. "Ақтөбе облысының табиғи ресурстар және табиғатты пайдалануды реттеу басқармасы" мемлекеттік мекемесі заңнамада белгіленген тәртіппен осы қаулыны қазақ және орыс тілдерінде Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінің эталондық бақылау банкіне ресми жариялау және енгізу үшін Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің "Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты" шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнына жіберуді қамтамасыз етсін.

3. Осы қаулының орындалуын бақылау Ақтөбе облысы әкімінің жетекшілік ететін орынбасарына жүктелсін.

4. Осы қаулы оның алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін қолданысқа енгізіледі.

Ақтөбе облысының әкімі

А. Шахаров

Ақтөбе облысы әкімдігінің
2026 жылғы 19 ақпандағы № 33
қаулысымен бекітілген

Ақтөбе облысының ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерін пайдалану қағидалары

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Осы Ақтөбе облысының ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерін пайдалану қағидалары (бұдан әрі - Қағидалар) "Ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдаланудың үлгілік қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Су ресурстары және ирригация министрінің міндетін атқарушының 2025 жылғы 24 шілдедегі № 181-НҚ (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 36506 тіркелген) бұйрығына сәйкес әзірленді және

ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдалану тәртібін айқындайды.

2. Ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелер магистральдық, шаруашылықаралық және шаруашылықішілік болып бөлінеді.

3. Мемлекетаралық, өңіраралық және ауданаралық маңызы бар магистральдық жүйелер мемлекеттік меншікте болады, шаруашылықаралық жүйелер жеке меншікте болуы мүмкін.

4. Ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдаланудың негізгі мақсаты топырақ пен ауыл шаруашылығы дақылдарының нормативтік қажеттілігінің ерекшеліктерін ескере отырып, суармалы жерлердің мелиоративтік топырақ режимдерін реттеу үшін гидромелиорациялық жағдайлар жасау болып табылады.

5. Осы Қағидаларда мына негізгі ұғымдар пайдаланылады:

1) ағымдағы жөндеу - көтергіш элементтерді қоспағанда, жүйелер конструкциясының жекелеген элементтерін ауыстыруды немесе қалпына келтіруді көздейтін жұмыстар кешені;

2) жобалау ұйымы - объектіні (құрылысты) жобалаған кәсіпорын немесе жүйелерді жобалау жөніндегі мамандандырылған кәсіпорын;

3) күрделі жөндеу - жүйелер конструкциясының көтергіш элементтерін ауыстыруды немесе қалпына келтіруді көздейтін жұмыстар кешені;

4) пайдалану - мақсаты бойынша пайдаланылатын, жарамды күйде ұсталатын және құрылыс жобасында айқындалған Бастапқы параметрлерді сатып алғанға дейін қалпына келтірілетін жүйелердің өмірлік циклінің кезеңі;

5) пайдалану режимі - құрылыс жобасында айқындалатын немесе оларды пайдалану процесінде белгіленген параметрлері бар жүйелерді мақсаты бойынша пайдалану қарқындылығы;

6) пайдалану шарттары - оларды пайдалану кезінде жүйелерге әсер ететін факторлардың жиынтығы;

7) реконструкциялау - жаңа пайдалану режимі кезінде жүйелердің параметрлерін қалпына келтіру, жақсарту немесе олардың мақсатын өзгерту жөніндегі жұмыстар кешені;

8) су қорын қорғау және пайдалану саласындағы уәкілетті орган (бұдан әрі – уәкілетті орган) - су қорын қорғау және пайдалану саласындағы басшылықты және салааралық үйлестіруді жүзеге асыратын орталық атқарушы орган;

9) су объектісі - сарқынды сулардың жинақтауыштарын қоспағанда, шекаралары, табиғи немесе реттелетін су режимі бар сулардың құрлықтың табиғи немесе жасанды рельефтерінде не жер қойнауында тұрақты немесе уақытша шоғырлануы;

10) ирригация жүйелері - ауыл шаруашылығының өнімділігі мен құрғақшылыққа төзімділігін арттыру мақсатында ауыл шаруашылығы алқаптарын жасанды суаруға арналған инженерлік құрылыстардың, жабдықтар мен құрылғылардың жиынтығы;

11) коллекторлық-дренаждық жүйелер - суару массивінен тыс олардың артық көлемін бұру жолымен жер асты суларының деңгейін төмендетуге арналған дренаждық жүйелер;

12) техникалық жай-күйі - пайдалану процесінде өзгеріске ұшыраған, белгілі бір уақытта бақылаулармен белгіленген белгілермен сипатталатын жүйелер параметрлерінің жиынтығы;

13) техникалық қызмет көрсету - жүйелерді мақсатына қарай пайдалану үшін олардың жарамдылығы мен жұмысқа қабілеттілігін қолдау жөніндегі жұмыстардың күнделікті кешені (реттеу, майлау, болтты қосылыстарды бекіту, арнаның түбін және еңістерін өсуден және шөгуден жергілікті тазалау, сондай-ақ су шығарғыштарды, суды есепке алуға арналған құрылғылар мен құралдарды, көпір құбырларын, арналық пайдалану құралдарын таза және жарамды ұстау жолдар мен жолақтар);

14) гидрометриялық бекет - су объектілерінің режимі туралы жедел және ұзақ мерзімді деректерді алуды қамтамасыз ететін жер үсті суларын бақылау желісінің элементі.

6. Жүйелерді пайдалануды жеке немесе заңды тұлғалар меншік, мүліктік жалдау (жалға алу) не сенімгерлік басқару құқығымен жүзеге асырады, бұл ретте пайдалану Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіне (бұдан әрі - меншік иесі) сәйкес тиісті шарттарда белгіленген өкілеттіктер шегінде жүзеге асырылады.

2-тарау. Ирригация жүйелерін пайдалану тәртібі

7. Ирригациялық жүйелерді пайдалану процесінде келесі шарттардың сақталуы қамтамасыз етіледі:

1) арналардың, құбырлардың, сорғы станцияларының және тарату құрылыстарының техникалық жарамдылығы;

2) арналардың өсуін, толып кетуін, деформациялануын және жобалық өткізу қабілетінің жоғалуын болдырмау;

3) су беру кестесіне сәйкес бекітілген су режимін сақтау;

4) берілген және пайдаланылған су көлемдерінің жедел және дәйекті есебін ұйымдастыру;

5) сүзуге, ағызуға және ағып кетуге судың жоғалуын азайту.

8. Сумен жабдықтау кестесі келесіні ескере отырып әзірленеді:

1) суармалы учаскелердің орналасу схемалары;

2) ирригациялық арналардың жобалық өткізу қабілеті;

3) егіс құрылымдары және суарудың агротехникалық нормалары;

4) суару техникасы мен суару жүйесінің пайдалы әсер ету коэффициенттері (тиімділік).

9. Суару жүйелерін реконструкциялау және күрделі жөндеу су беруді толық тоқтату үшін негіз болып табылмайды, арнада авариялық жағдай болған жағдайда барлық су

пайдаланушыларды міндетті түрде хабардар ете отырып, су беруді ол жойылғанға дейін тоқтатуға болады.

10. Гидрометриялық бекеттерді пайдалану және оларға қызмет көрсету жөніндегі функциялар олардың иелеріне жүктеледі.

11. Гидрометриялық бекеттерді пайдалану процесінде:

- 1) Техникалық құжаттамаға сәйкес жабдықты тиісті түрде орнату және бекіту;
- 2) өлшеу аспаптарын үнемі тексеру, тазалау және калибрлеу;
- 3) бақылау журналдарында немесе цифрлық платформаларда деректерді тіркеудің сақталуы, дұрыстығы және кезеңділігі.

12. Гидрометриялық жабдық істен шыққан жағдайда меншік иесі Су ресурстарын қорғау және пайдалануды реттеу жөніндегі бассейндік су инспекциясын хабардар ете отырып, ақаулықтарды анықтаған сәттен бастап 2 (екі) күнтізбелік күн ішінде оның жұмысқа қабілеттілігін қалпына келтіру немесе резервтік есепке алу құралдарын орнату бойынша дереу шаралар қабылдауы қажет.

13. Суару жүйелеріне техникалық қызмет көрсету олардың тиісті жағдайы мен жұмыс істеуін қамтамасыз ету, жобалау параметрлеріне сәйкес пайдалану сипаттамаларын сақтау мақсатында жүзеге асырылады.

14. Ирригациялық жүйелерге техникалық қызмет көрсету шеңберінде мынадай іс-шаралар орындалады:

- 1) суару арналарын және жүйенің басқа элементтерін арамшөптерден, шөгінділерден, қоқыстардан және шламдардан тазарту;
- 2) қаптаманың, еңістердің, түбінің және су бөлу құрылыстарының бүлінген учаскелерін қалпына келтіру;
- 3) ысырмаларға, көтергіш механизмдерге, шлюздерге және басқа да реттеуші құрылғыларға техникалық қызмет көрсету бойынша профилактикалық жұмыстарды жүргізу;
- 4) металл элементтерді коррозияға қарсы өңдеуді және бояуды орындау;
- 5) жүйенің тиімділігіне әсер ететін ағып кетулерді, ағып кетулерді және өзге де ақауларды жою;
- 6) пайдалану жолдары мен бөлу жолақтарын тиісті жағдайда ұстау;
- 7) вегетациялық кезең аяқталғаннан кейін маусымдық консервациялау жөніндегі іс-шараларды жүргізу;

15. Техникалық қызмет көрсету нәтижелері пайдалану құжаттамасына (техникалық байқау журналдары, орындалған жұмыстар актілері, профилактикалық іс-шаралар кестелері) енгізіледі.

16. Меншік иесі қамтамасыз етеді:

- 1) сорғы қондырғыларының жұмысын тәулік бойы бақылау;
- 2) суды қосудың, ажыратудың және беруді реттеудің белгіленген режимін сақтау;

3) сорғы жабдығына регламенттік және жоспардан тыс тексерулер, ағымдағы және күрделі жөндеу жүргізу, оның ішінде станцияны маусымдық пайдалануға дайындау (көктемгі іске қосу, күзгі консервациялау);

4) электрмен жабдықтау, жылыту, дренаж, желдету және автоматика жүйелерін жарамды күйде ұстау;

5) негізгі тораптар мен агрегаттар резервінің болуы.

17. Сорғы станцияларын пайдалану кезінде келесідегідей тәуекелдердің алдын алу және жою жөніндегі іс-шаралар көзделеді:

1) кенеттен электр қуаты өшкенде немесе су беру режимі бұзылғанда гидравликалық соққылар;

2) электр желілеріндегі қызып кету және қысқа тұйықталу;

3) сорғы бөлігінің су басуы;

4) торлардың, сүзгілердің және ысырма құрылғыларының бітелуі;

5) инциденттерді тіркеу журналын жүргізу және айдың әр он күндігінде профилактикалық жұмыстар жүргізу қажет.

18. Меншік иелері оқиғаларды тіркеу журналын жүргізіп, айдың әр он күндігінде профилактикалық жұмыстар жүргізуі керек.

19. Суару маусымы аяқталғаннан кейін сорғы станциясының консервациясы жүзеге асырылады, оның ішінде:

1) сорғылардан, құбырлардан және бекіту арматурасынан суды ағызу;

2) электр қуатын өшіру және тораптарды ағызу;

3) профилактикалық жұмыстар мен жоспарлы ревизия жүргізу.

20. Сорғы станциясын консервациялау суару маусымында су беру аяқталғаннан кейін 10 (он) жұмыс күні ішінде жүзеге асырылады.

Сорғы станциясын консервациялау нәтижелері бойынша орындалған іс-шаралардың тізбесін көрсете отырып, жауапты мамандар (инженер, электрик, оператор) қол қойған акт жасалады;

Акт сорғы станциясының техникалық құжаттамасына қоса тіркеледі.

21. Қысқы кезеңде жұмыс істейтін станцияларда:

1) үй-жайлар мен жабдықтарды жылу оқшаулау және жылыту шаралары;

2) мұздан, қардан, қоқыстан тазарту;

3) электрмен қоректендірудің және айдаудың авариялық схемаларын тексеру және дайындау қамтамасыз етіледі.

3-тарау. Коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдалану тәртібі

22. Коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдалану жер асты суларының деңгейін реттеуге және дренаждық суларды бұру арқылы суармалы жерлердің қайталама тұздану, батпақтану және тозу процестерін болдырмауға бағытталған.

23. Коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдалану кезінде:

- 1) тік дренаж ұңғымаларының, көлденең дренаждардың, коллекторлардың, су бұру арналарының, сорғы станциялары мен құрылыстарының техникалық жарамдылығы;
- 2) дренаждан, суармалы жер учаскесінен тыс артық ылғалды уақтылы алып тастау;
- 3) бітелуден, өсіп кетуден және лайланудан тазарту;
- 4) жер асты суларының нормативтік деңгейін ұстап тұру;
- 5) энергиямен қамтамасыз ету және автоматтандыру жүйелерінің жұмыс істеуі.

24. Тік дренажды пайдалану мыналар болған жағдайда жүзеге асырылады:

- 1) қашықтан мониторинг және басқару жүйелері;
- 2) сорылған суды есепке алу аспаптары;
- 3) әрбір ұңғымаға арналған техникалық құжаттама.

25. Коллекторлық-дренаждық жүйелерге техникалық қызмет көрсету дренаждық инфрақұрылымның үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз етуге, су басудың, топырақтың қайталама тұздануының және суармалы жерлердің тозуының алдын алуға бағытталған.

26. Коллекторлық-дренаждық жүйелерге қызмет көрсету мыналарды қамтиды:

- 1) дренаждарды, коллекторларды, су қабылдау және шығару құрылыстарын бітелулерден, шөгінділерден және өзге де шөгінділерден тазарту жөніндегі жұмыстарды жүргізу;
- 2) құбырлардың, қосылыстардың және жүйенің құрылымдық элементтерінің зақымдалған учаскелерін тексеру және жөндеу;
- 3) жер асты суларының деңгейін мониторингілеу және қажет болған жағдайда су бұру режимін түзету;
- 4) әртүрлі климаттық жағдайларда жүйенің тұрақты жұмысын қамтамасыз ету бойынша маусымдық профилактикалық іс-шараларды орындау.

27. Тік дренажды пайдалану кезінде меншік иелері техникалық паспорттарды, тексеру және қызмет көрсету журналдарын қоса алғанда, әрбір дренаждық ұңғыма бойынша техникалық және пайдалану құжаттамасын жүргізуді қамтамасыз етеді.